

בבית המשפט העליון בשבתו כבית משפט גבוה לצדק

בג"ץ 2154/12

לפני: כבוד השופט ח' מלצר
כבוד השופט נ' סולברג
כבוד השופט א' שהם

העותרים: 1. עמנואל ברוקס
2. זינה ברוקס
3. ציפורה ברוקס
4. שדיה בנט
5. ישי איזיה בנט

נגד

המשיבים: 1. שר הפנים
2. משרד הפנים

עתירה למתן צו על-תנאי

תאריך הישיבה: כ"ח בטבת התשע"ה (19.01.2015)

בשם העותרים: עו"ד יורם פיי

בשם המשיבים: עו"ד רועי-אביחי שויקה

פסק-דין

השופט נ' סולברג:

עתירה להורות לשר הפנים ליתן אחריות ישראלית לעותרים משום שנתגירו.

עיקרי הטענות בעתירה ובתגובה

1. העותר 1 (להלן: העותר) והעותרת 2 (להלן: העותרת) נשואים זל"ז; העותרת 3 היא בתם המשותפת; העותרים 4 ו-5 הם ילדיה של העותרת מקשר קודם. לטענת העותרים, הם היגרו ארצה בשל "דצונס הכן והאמיתי לקשור את גורלם

בגורלו של העם היהודי" (סעיף 10 לנימוקי העתירה). לדבריהם, "למרות שלעותרת 2 וילדיה עבר פלילי נקי ויהדותם אינה מוטלת בספק, הרי שעקב קשר הנישואין שלה עם העותר 1, היא וילדיה מנועים לקבל את האזרחות הישראלית משום שלעותר 1 יש עבר פלילי מלפני שנים רבות בארצות הברית, שם היה מעורב באחזקת סמים" (סעיף 16 לנימוקי העתירה). העותרת טוענת, כי "היא אדם נפרד מבעלה, היא אדם ישר ונורמטיבי ואין לפקוד עליה את עוון הנעורים של בעלה" (סעיף 1 לפרק ב' בנימוקי העתירה). לגבי העותרים הקטינים 3-5 נטען "כי הינם יהודים ללא דופי" והם מקשים "האבות אכלו בוסר ושיני ילדים תקהנה?". העותר טוען כי כבר שילם מחיר יקר על משובות נעוריו, שינה את דרכו, הגיור עשאו לאדם מוסרי ונורמטיבי, ומאז עלייתו ארצה הוא עובד לפרנסתו ולא הסתבך כלל. אביו אזרח ישראלי, והוא מעוניין להתגורר עמו. לטענת העותר, הוא מופלה לרעה ביחס לאחרים שפשעו בעבירות חמורות יותר ולמרות זאת קיבלו אזרחות ישראלית. מכאן עתירת העותרים לקבוע כי הם זכאים לקבל אזרחות ישראלית.

2. המשיבים טוענים מנגד, כי דין העתירה להידחות, והם מבקשים לחייב את העותרים בהוצאותיהם. לטענת המשיבים, "שילוב נסיבותיהם של העותרים, ובכלל זה - 'הליך הגיור' הנטען של העותר 1 משנת 2007, אשר למעשה היה מעין הליך קבוצתי לקבוצה של מעל 50 איש, שלא במסגרת קהילה יהודית מוכרת, ומבלי שלמשיבים יש ידיעה של ממש על תכניו של גיור נטען זה, ועל מידת השתתפותו הפרטנית של העותר בהליך; העדר השתייכות של העותר לקהילה יהודית של ממש בארה"ב אחר גיור נטען זה; עברו הפלילי של העותר, ובכלל זה, ריצוי ארבע שנות מאסר על עבירות ייצור והפצת סמים; 'הליך גיורה' הנטען של העותרת 2, כאשר אף ביחס לגיור זה, אין למשיבים ידיעה של ממש אודות פרטיו, וזיקתם של העותרים ומשפחותיהם לקהילת 'העבריים'... כל אלו, חייבו את דחיית בקשתם של העותרים, ואף עתירתם דינה להידחות" (סעיף 3 לתגובה).

דיון והכרעה

3. תחילה – התשתית העובדתית על אודות העותרים, קורותיהם והליכי הגיור. זו מבוססת על הנטען בעתירה, בתגובה, בנספחיהן, במסמכים נוספים שהוגשו לאחר הגשת העתירה, ובשימועים שנעשו לעותרים.

4. העותר נולד בשנת 1974 באילינוי שבארה"ב להוריו, צ'ארלס ברוקס וג'יליאן ליימור, נוצרים, הם נפרדו כשהעותר היה כבן 4, והוא גדל אצל אמו.

אביו של העותר נישא בסוף שנות ה-80 לג'וביטה קמפבל, זמן מה לאחר שחזרה לארה"ב בעקבות שהייתה החל משנת 1979 ועד לשנת 1987 בקהילת "העבריים" בדימונה, שם נולדה בתה אבנה. בשנת 1990 התגירו צ'ארלס וג'וביטה, אבנה, ושתי בנותיהם המשותפות, ובשנת 1992 עלו ארצה. בקשתו של צ'ארלס לאשרת עולה אושרה טלפונית על-ידי איש משרד הפנים אל מול נציג הסוכנות היהודית, וזמן קצר לאחר מכן ביקש מי שנתן את האישור לחזור בו, משהוברר לו כי מדובר במשפחה המשתייכת לקהילת "העבריים". משום שבינתיים קיבלו כל בני המשפחה את אשרות העולה, לא נמנעה עלייתם. אבנה חיה כיום בקהילת "העבריים" בדימונה עם בן זוג מבני הקהילה. צ'ארלס מתגורר באשקלון.

5. לדברי העותר, החל להתעניין ביהדות בהשפעת אביו, לאחר שזה עלה ארצה. בשנת 2006 פגש העותר באחד, פיליפ מתיו, שקיבץ סביבו קבוצה של כ-50 איש ואישה, אשר התעניינו ביהדות וביקשו להתגייר. במקום מגוריהם בעת ההיא, עיירה בשם CAIRO, אין קהילה יהודית ולפיכך נסעו חברי הקבוצה מרחק 2-3 שעות נסיעה לסנט לואיס, אל רפה בשם לין גולדשטיין, אחת לשבוע ביום ראשון, ולמדו שם לקראת גיור כ-7 שעות בכל פעם. בשבתות וחגים שהו ב-CAIRO, למעט שבתות אחדות שבהן שהתה הרפה גולדשטיין בקהילה בעיר קרבונדייל, שאז נסעו לשם. כעבור כשנה וחצי התקיים גיור קבוצתי. המתגיירים התייצבו לפני הרכבים שונים של בית דין בסנט לואיס, ובמועד אחר טבלו במקווה בממפיס, טנסי, כשבהרכבי בתי הדין ישבה הרפה גולדשטיין. המעמד לפני בית הדין תועד במסמך אחיד, חתום על-ידי חברי המותב, ולפיו נשאל המועמד שאלות של ידע ופרקטיקה וצויין כי הוא מוכן לגיור. תעודת הגיור היא מממפיס, טנסי, מיום 9.12.2007. על-פי הודעת דוא"ל מאת הרפה גולדשטיין, למיטב ידיעתה השתתף העותר בקהילה ב-CAIRO, עד ליציאתו לישראל. לדברי העותר, הגיע אחת לחודש לקהילה בקרבונדייל, אך הוא לא המציא אישורים על כך.

6. הרפה גולדשטיין כתבה מכתב על אודות הליך הגיור, אך אין בו התייחסות פרטנית להליך שעבר העותר, אלא תיאור של הליך הגיור הקבוצתי שהעותר לקח בו חלק. המכתב זהה לחלוטין למכתב שכתבה הרפה גולדשטיין לאבניאל טורמן,

שטען גמ הוא כי התגייר במסגרת אותה קבוצה. גם הוא עתר לבית משפט זה (בג"ץ 6744/12) בדרישה לקבלת אזרחות ישראלית, ועתירתו נדחתה בשל אי-מיצוי הליכים.

7. לחובת העותר עבר פלילי. בשנת 1992 עבר עבירות תעבורה, בגינן נקנס וכמו כן הוטל עליו עונש מאסר על-תנאי למשך 18 חודשים. בשנת 1995 עבר עבירת יצור והפצת סמים, ועליה נשפט ל-4 שנות מאסר. בשנת 2001 עבר עבירת סמים נוספת, בגינה נקנס. את עבירות הסמים ביצע בהיותו בגיר. לכאורה כך גם לגבי עבירות התעבורה, ולכל הפחות היה על סף הבגירות בעת ביצוען.

8. העותרת נולדה גם היא בשנת 1974 באילינוי, ובתעודת הלידה צויין שמה: זינה רחל בת ישראל נסביט. בין השנים 1978-1983 שהתה העותרת בישראל, בקהילת "העבריים", עם הוריה. אביה, ג'ון גרין, היה נשוי לאמה, גוונדלין, ולאישה נוספת, דלורה. בשנים 1998-1999 שהה האב עם אשתו השניה בישראל, ועמד בקשר עם קהילת "העבריים". אמה של העותרת, שעל-פי הטענה התגיירה בשנת 1991, נפטרה בשנת 1998, ולמיטב ידיעת המשיבים, לא נקברה בבית קברות יהודי. משפחת אבי העותרת התגיירה, על פני הדברים, פעם נוספת, בשנת 2006, באינדיאנפוליס, ובאה ארצה בשנת 2008. בקשתם לקבלת תעודת עולה נדחתה בשנת 2010, בהעדר פירוט מספק על הליך הגיור, באין מידע בדבר השתייכות קהילתית לאחר הגיור, נוכח זיקתם לקהילת "העבריים", ובשל קיומו של מידע פלילי ביחס לג'ון גרין ולאחד מבניו. העותרת החלה את הליך הגיור השני יחד עם משפחתה, אך עזבה באמצעו, וחזרה כעבור שנה. העותרת גוירה על-ידי הרב דניאל סאסו, הוא הרב שגייר את משפחתה, ביחד עם ילדיה מקשר קודם, העותרים 4 ו-5, ביום 8.5.2008. לדברי העותרת, השתתפה בקורס מבוא ליהדות במשך 6 חודשים, עזבה למשך שנה, וחזרה ל-6 חודשים נוספים. לדברי הרב המגייר, למרות שסך הכל למדה כשנה, היתה העותרת מעורבת בקהילה כשנתיים-שלוש עד לעת בואה ארצה, בשנת 2010.

9. ביום 14.2.2009 נישאו העותרים בנישואין אזרחיים. זמן קצר לאחר מכן, ביום 24.3.2009, בא העותר לביקור של שבוע בישראל. העותרים לא פנו לנציגות ישראל בחו"ל בבקשה לקבלת אשרת עולה על בסיס הגיורים שעברו. חלף זאת, עשו דין לעצמם. ביום 1.7.2010 נכנסו בני המשפחה ארצה באשרות תייר שתוקפן פג ביום 1.10.2010, ומני אז, שוהים העותרים בישראל בלא כל אשרה כדין.

10. על רקע האמור לעיל, לא בכדי התעורר אצל המשיבים חשש ממשי באשר לכנותם של הליכי הגיור שעברו העותרים בחו"ל על-פי טענתם, כשגם אותו הליך קבוצתי כמתואר, לא נעשה במסגרת של קהילה יהודית מוכרת.

11. לגבי גיור מחוץ לישראל, הלכה פסוקה היא (בג"ץ 2597/99 2859/99 טושביים נ' שר הפנים, פ"ד נט(6) 721 (31.3.2005)) כי יש להכיר לעניין חוק השבות בגיור שנערך בקהילה יהודית מוכרת. הנשיא א' ברק, פסק שם כי "מודעים אנו לצורך של המדינה לקיים שליטה במסגרת חוק השבות על ההכרה בגיור. הדבר מתבקש מהצורך הטבעי של מדינה לפקח על הליך הפיכתו של אדם לאזרח בה. הגיור אינו רק מעשה פרטי בעל היבט דתי. יש לו היבט ציבורי-אזרחי. על היבט זה מתבקש פיקוח ממלכתי. פיקוח זה מוצא ביטויו בתפיסתנו כי גיור שנעשה מחוץ לישראל במסגרתה של קהילה יהודית מוכרת ממלא את דרישותיו של חוק השבות. בכך מקיימת המדינה את צורכי הפיקוח תוך שמירת הקשר בין העם בציון לבין העם בתפוצות" (שם, בעמוד 746). השופטת ד' ביניש הסכימה עם פסק דינו של הנשיא א' ברק בציינה "כי הדרישה שהגיור יקויים 'בקהילה יהודית מוכרת' מאפשרת למדינה לקיים את הפיקוח המתחייב מהמשמעות שיש להכרה בגיור לצורך חוק השבות" (שם). השופטת מ' נאור ציינה שם כי המדינה לא חלקה על כך שאין מדובר בניצול הליכי הגיור לרעה: "על-כן בעתידה זו לא התעוררה השאלה כיצד נוכל, הלכה למעשה, להימנע מ'למסור את המפתחות' למדינת ישראל לגופים חיצוניים. מקובל עליי שככלל יש להכיר בגיור שנעשה על-ידי קהילה יהודית מוכרת... עם זאת לדעתי גם כשמדובר בגיור שנעשה בחו"ל במסגרתה של קהילה יהודית מוכרת עשויה להתעורר השאלה אם היה ניצול לרעה של הליכי הגיור. אכן, בדרך כלל, וכפי שמציין חברי הנשיא, גיור שנעשה מחוץ לישראל במסגרתה של קהילה יהודית מוכרת ממלא את דרישותיו של חוק השבות... אך לא בהכרח כך הם פני הדברים. לדעתי, גם הליכי גיור שנעשו בקהילה יהודית מוכרת עדיין עשויים לא להיות מוכרים על ידי המדינה אם נעשו תוך ניצול לרעה של אפשרות הגיור. איני סבורה שקהילות ישראל

מודעות לכך שמדינת ישראל 'בונה' עליהן שהן אכן בודקות את שאלת הניצול לרעה..." (שם, בעמוד 747).

12. דעת הרוב גברה על דעת המיעוט בפסק הדין בעניין טושביים, אך למצער עומדת בתוקפה אותה דרישה של גיור "בקהילה יהודית מוכרת", וזו לא נתקיימה בנסיבות העניין דנן. ראוי להזכיר את דברי השופט מ' חשין, בדעת הרוב בהחלטה בעניין טושביים, בהתייחסו לדעת המיעוט: "חברתי השופטת פרוקצ'יה חוששת להתרת הרסן: למסירתם של מפתחות הכניסה לארץ לקהילות ישראל ברחבי העולם, לנתינת כוח לקהילות יהודים שמחוץ-לישראל להחליט מי יבוא ומי לא יבוא בשער. תנוח דעתה של חברתי: יש שותפים לחשש שהיא מעלה. אני אחד מהם. אכן, בהסכימי לחוות-דעתו של הנשיא הינחתי הנחה שנראתה בעיניי מובנת מאליה, והיא כי סמכותה של המדינה עומדת לה לקבוע הנחיות וקריטריונים להכרה בגיורי-חו"ל, הן על דרך הכלל הן על דרך הפרט. הנשיא מדבר בחוות-דעתו על 'קהילה יהודית מוכרת', ואליבא דידי מחזיק מושג מורכב זה בחובו כוח לקבוע כל אותם קריטריונים שחברתי מדברת בהם...". הנה כי כן, לא רק "קהילה יהודית מוכרת"; ברי כי מקום שבו עולה חשש שהליך הגיור לא היה פן, רשאית המדינה שלא להכיר בגיור זה לצרכי חוק השבות.

13. בהתאם להלכת טושביים קבעו המשיבים "תבחינים למתן מעמד עולה על סמך גיור שנערך בחו"ל". באמצעות התבחינים עשו המשיבים כמתחייב מסמכותם, בחנו את נסיבות עניינם של העותרים על מנת להחליט כדבעי בבקשתם. הליך הלימוד הקבוצתי שלא במסגרת קהילה יהודית מוכרת, תוכנו לא הוברר, תכליתו מסופקת, מידת מעורבותם של העותר ושל העותרת בהליך אינה ידועה. עמדתם של המשיבים היא כי "הליך לימודים נטען מעין זה אינו מהווה הליך מקיף ויסודי דיו, שהינו הכרחי בגיור כן. דומה כי בנסיבות 'הליך' נטען ספציפי זה, ההליך אף אינו 'קרוב' לכך" (סעיף 29 לתגובה). צודקים המשיבים בגישתם זו. על כך הוסיפו המשיבים את הזיקה של העותרים ומשפחותיהם לקהילת "העבריים", בשים לב לכך שבקשתם היא להתאחד עם משפחותיהם. עם חלוף הזמן, התחוורה למשיבים התמונה על אודות הקשרים בין משפחות העותרים, ובמשתמע גם העותרים עצמם, אל מול קהילת "העבריים" בדימונה, אשר חבריה אינם בני הדת היהודית (סעיף 33 לתגובה). גם בכך צודקים המשיבים (ראו בג"ץ 482/71 קלרק נ' משרד הפנים, פ"ד

כז (1) 118). גם מעברו הפלילי של העותר אין להתעלם, כפי שציינו המשיבים בסעיף 37 לתגובתם.

14. זאת לזכור ולהזכיר, כי אין ערוך לחשיבותו של הליך הגיור, אשר נועד לבטא רצון פן ואמיתי להשתייך לעם היהודי. לא בכדי, מתוך הכרת פני המציאות, הביעו שופטי בית משפט זה בעניין טושביים חשש כבד מפני 'מסירת מפתחות' הכניסה לישראל לידי גופים חיצוניים שאין עליהם פיקוח. מחד גיסא: "כל יהודי זכאי לעלות ארצה", על-פי סעיף 1 לחוק השבות, התש"ו-1950, שהוא "חוק ההתמדה של ההיסטוריה הישראלית" (דברי ראש הממשלה דוד בן גוריון בפתח הדיון בכנסת בהצעת חוק השבות (ד"כ 6 (תש"ו) 2036). זכות השבות טבועה בכל יהודי באשר הוא יהודי; מאידך גיסא: שערי הארץ הפתוחים לרווחה לכל יהודי, מחייבים העמדת זקיף על מנת למנוע כניסתם של אורחים בלתי-קרואים. לא כל הרוצה ליטול את השם "יהודי" יבוא ויטול, יכנס בשערי הארץ ויזכה באזרחות ובשבות. הכרה בהליך גיור קבוצתי כדרך שנעשה בעניין דנן, כמוה כמתן הכשר לכל קבוצת אנשים ברחבי תבל להתכנס יחדיו ללימוד שטיבו ומשכו לוטים בערפל, עד שעם סיומו נמנו וגמרו הללו 'להתגייר', להצהיר על עצמם כיהודים ולפתוח במו-ידיהם את שערי הארץ לקליטתם כיהודים. בצדק עומדים המשיבים על המשמר, על מנת שכזאת לא יעשה.

15. אשר על כן, אציע לחברי לדחות את העתירה.
העותרים ישלמו למשיבים הוצאות בסך של 15,000 ₪.

ש ו פ ט

השופט ח' מלצר:

אני מסכים.

ש ו פ ט

השופט א' שהם:

אני מסכים.

ש ו פ ט

הוחלט כאמור בפסק הדין של השופט נעם סולברג.

ניתן היום, ט"ו בשבט התשע"ה (4.2.2015).

ש ו פ ט

ש ו פ ט

ש ו פ ט